

ADAM PRZYBECKI

Praktyki zawodowe dla świeckich studentów teologii. Poszukiwanie koncepcji

Zagadnienie praktyk zawodowych dla świeckich studentów teologii (specjalizacja katechetyczno-pastoralna) jest sprawą dyskutowaną od dłuższego czasu. Wiąże się ono z pytaniem o to, czy przygotowanie wspomnianych studentów powinno się ograniczać jedynie do nurtu pedagogiczno-katechetycznego, czy też należałoby zadbać o pełniejszą ich formację, wprowadzając dodatkowo obowiązek tzw. praktyki zawodowej, skoro studenci—klerycy (specjalizacja kapłańska) odbywają praktykę duszpasterską w parafii. Od kilku lat kwestia ta podejmowana jest również w ramach dorocznych spotkań Sekcji Pastoralistów Polskich przy okazji pracy nad ramowym projektem ćwiczeń z teologii pastoralnej i praktyk duszpasterskich dla kleryków wyższych seminariów duchownych. Wyłoniony w ubiegłym roku z tego gremium zespół wykładowców teologii pastoralnej, rozesłał do wszystkich polskich ośrodków teologicznych (wyższe seminaria duchowne i uniwersyteckie wydziały teologiczne) ankietę. Zawierała ona pytania skierowane do rektorów seminariów duchownych i osobno do dziekanów wydziałów teologicznych. Pierwszych indagowano o ćwiczenia z teologii pastoralnej i praktyki duszpasterskie kleryków, drugich zaś o ćwiczenia z teologii pastoralnej i praktyki apostołskie dla świeckich studentów teologii. Wyniki ankiety przedstawiono na spotkaniu polskich pastoralistów w Kielcach (kwiecień 2001 r.) wraz z przygotowanym opracowaniem pt. *Ramowy projekt ćwiczeń z teologii pastoralnej i praktyk duszpasterskich dla kleryków wyższych seminariów duchownych*¹. Już sam tytuł publikacji wskazuje, że respondenci skupili się przede wszystkim na klerykach seminariów duchownych, pomijając studentów świeckich. Jedynym śladem zauważenia tych ostatnich jest umieszczony wśród sześciu aneksów dokument pt. *Projekt pedagogiczny praktyki zawodowej dla studentów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*. Umieszczono jednak przy nim odredakcyj-

¹ Sekcja Pastoralistów Polskich: *Ramowy projekt ćwiczeń z teologii pastoralnej i praktyk duszpasterskich dla kleryków wyższych seminariów duchownych*. Kwiecień 2001 r. [mps].

ną uwagę, że *odnosi się on do studentów świeckich, niemniej może posłużyć za wskazówkę dla organizacji praktyk kleryckich*².

Podkreślam ten szczegół, ponieważ zdaje się on być jednym ze świadectw ciąglego niedoceniańa roli szerszego przygotowania świeckich teologów do spełniania przez nich właściwej im misji w dzisiejszym świecie. Jednocześnie jednak dodaje dyskusjom, związanym z poszukiwaniem koncepcji praktyk zawodowych dla świeckich studentów teologii, nowych impulsów i motywacji.

I. Geneza poznańskiego projektu praktyk zawodowych

W środowisku Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prowadzono od kilku lat dyskusję wokół zagadnienia właściwego przygotowania świeckich studentów teologii do przyszłej pracy apostolskiej. Jej tło stanowiły bardzo rozwinięte i ciekawie pomyślane praktyki duszpasterskie kleryków, sposobiących się do przyszłej pracy kapłańskiej. Coraz częściej dochodzono do przekonania, że dotychczasowe działania są zbyt wązkie i nie odpowiadają nowej sytuacji i nowym wyzwaniom, przed jakimi staje świecki absolwent teologii. W minionym okresie koncentrowano się głównie na przygotowaniu świeckich do pracy katechetycznej lub z grupami duszpasterskimi i małych wspólnotami. Ukształtowało to w szerokich kręgach społecznych i eklezjalnych obiegowe przekonanie, że absolwent teologii może pracować jedynie jako katecheta lub współpracownik duszpasterza, co przyczyniało się do umacniania, doświadczanego już od pierwszych dni studiów w kościelnej uczelni, poczucia egzystencji w swoistym, teologiczno-konfesyjnym getcie.

Przekształcenie dotychczasowego Papieskiego Wydziału Teologicznego w Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z całą wyrazistością uświadomiło wszystkie te problemy. Nie bez wpływu była tutaj nowa zupełnie atmosfera i styl pracy w ramach wielkiego, niekościelnego uniwersytetu, liczne możliwości konfrontowania własnych studiów ze studiami na innych wydziałach, uczestnictwo we wspólnych, międzywydziałowych programach naukowo-badawczych, wzajemne spotkania czy wreszcie możliwości studiowania jednego czy dwu semestrów na innych uczelniach, tak krajowych jak i zagranicznych, na podstawie międzyuczelnianych porozumień.

Ostatecznie punktem zwrotnym wspomnianej dyskusji była decyzja Rady Wydziału Teologicznego UAM z dnia 12 czerwca 2000 r., na podstawie której wprowadzono obowiązek odbywania praktyk zawodowych przez wszystkich studentów teologii. W przypadku studentów świeckich (specjalizacja katechetyczno-pastoralna) praktyki te realizowane mają być na trzecim roku studiów przez jeden semestr (w sumie 30 godzin zajęć). Ich miejscem są instytucje opieki społecznej, służby zdrowia, media, instytucje administracyjne, a także wybrane parafie. Studenci zaś specjalizacji kapłańskiej (klerycy) praktykę tę odbywają przez cały szósty rok studiów równolegle w parafii i szkole według odrębnego programu.

² Tamże, aneks nr 5.

II. Próba opracowania koncepcji praktyk

Wprowadzenie praktyk zawodowych do programu studiów spowodowało utworzenie specjalnego zespołu, złożonego z duchownych i świeckich pracowników Wydziału. Jego celem było wypracowanie koncepcji oraz szczegółowego programu pedagogicznego praktyk zawodowych dla świeckich studentów teologii. Zgodnie z decyzją Rady Wydziału podstawę formalną programu stanowi Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 1991 r. w sprawie studenckich praktyk zawodowych [Dz. U. nr 73 poz. 323]. W opracowywaniu koncepcji uwzględniono *Profil absolwenta Wydziału Teologicznego UAM* przyjęty przez Radę Wydziału w dniu 10 stycznia 2000 r. W opracowaniu tym podkreśla się, że *Profil absolwenta studiów magisterskich teologii Wydziału Teologicznego UAM jest owocem wykształcenia według programu opartego na <Ratio studiorum> stanowiącej część <Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis pro Polonia>. Program ten obejmuje przygotowanie pedagogiczne, zgodnie z wymaganiami MEN. Wykształcenie to zdobywają w takim samym zakresie absolwenci teologii w Poznaniu i we wszystkich sekcjach Wydziału, zarówno kandydaci do kapłaństwa jak też studenci świeccy. Przez całościowe studium dyscyplin filozoficznych i teologicznych Wydział pragnie przygotować swoich absolwentów do aktywnego włączenia się w dialog cywilizacyjny i społeczny, toczący się wewnątrz współczesnego chrześcijaństwa i wokół niego. Dlatego rozwija w przyszłych absolwentach umiejętność rozpoznawania i rozumienia różnych stanowisk, poglądów i opinii osób i grup społecznych, a także zdolność wyrażania, oceny i uzasadniania własnych poglądów w świetle wiary i nauczania Kościoła katolickiego. Promując integralną humanistyczną wizję życia indywidualnego i społecznego w duchu Ewangelii Wydział służy Kościołowi i wszystkim ludziom dobrej woli*³.

Nadto w pracach wzięto pod uwagę aktualną sytuację społeczno-polityczną i wynikające z niej nowe wyzwania, jakie stają przed Kościołem w Polsce. Uznano, że w wypracowywaniu koncepcji należy także uwzględnić pytanie o miejsce, w którym świecki teolog ma wypełniać dzisiaj swoją misję. Czy miejscem tym ma być wyłącznie szkolna katecheza i zaangażowanie w obrębie świątynnych murów, tym bardziej, że możliwości zatrudnienia w tym obszarze ulegają z wolna wyczerpaniu?

Zespół autorski uznał, że misja świeckiego absolwenta teologii, zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II i posoborowym magisterium Kościoła, nie może ograniczać się jedynie do katechezy i działalności w cieniu przysłowiowej kruchty. Przeciwnie, potrzebą chwili jest świadcząca obecność teologów—profesjonalistów w rozlicznych obszarach aktywności dzisiejszej społeczności ludzkiej. Jan Paweł II w Adhortacji apostoelskiej *Christifideles laici* stwierdza z całą stanowczością: *Nowe sytuacje — zarówno w Kościele, jak i w życiu społecznym, ekonomicznym, politycznym i kulturalnym — domagają się dzisiaj ze szczególną siłą zaangażowania świeckich. Bierność, która zawsze była postawą nie do przyjęcia, dziś bardziej jeszcze staje się winą. Nikomu nie godzi się trwać w bierności* (CL 3). Szczególnym i własnym zadaniem ludzi świeckich jest odnowa porządku doczesnego. Zadanie to powinni spełniać — ja mówi Dekret o apostołstwie świeckich — *bezpośrednio i zdecydowanie, kierując się światłem*

³ „Wiadomości Wydziału Teologicznego” nr 8 (2 lutego 2000) s. 1.

Ewangelii i duchem Kościoła, przynaglani miłością chrześcijańską (DA 7). Owa odnowa porządku doczesnego winna się dokonywać w ten sposób, aby nie naruszając właściwych mu praw wynikających ze względnej autonomii doczesności, uzgodnić go z norami życia chrześcijańskiego oraz dostosować do różnych warunków miejsca i czasu. Dołączyć tu trzeba — zwłaszcza dzisiaj — obecność w uprzywilejowanych miejscach kultury, jakimi są szkoły i uniwersytety, ośrodki badań naukowych i technicznych, środowiska twórczości artystycznej i humanistycznej refleksji. Celem tej obecności jest nie tylko uznanie i ewentualne oczyszczenie krytycznie ocenianych elementów istniejącej kultury, ale także ich podniesienie poprzez oryginalne bogactwo Ewangelii i wiary chrześcijańskiej (KDK 58).

Zgodnie z tym założeniem koncepcja przyjmuje, że praktyki zawodowe mają dać przyszłym teologom możliwość sprawdzenia się w konkretnym miejscu pracy. Mają też uświadomić studentom, jak i gremiom kierowniczym różnorodnych instytucji kolejne możliwe obszary aktywności teologów świeckich, co bezsprzecznie przyczyni się do zwiększenia propozycji ewentualnego zatrudnienia absolwentów teologii. Jako miejsca praktyk zaproponowano zatem domy pomocy społecznej, placówki resocjalizacyjne, świetlice terapeutyczne, schroniska dla bezdomnych, ochronki, kluby seniorów, hostele, poradnie uzależnień, Uniwersytet Trzeciego Wieku, szpitale, wydawnictwa, radio, TV oraz pewną ograniczoną liczbę wybranych parafii. W przypadku tych ostatnich, gdzie praktyki odbywać się mają według osobno opracowanego programu, chodzi o poznanie problemów związanych z działalnością parafii, szczególnie w tych płaszczyznach, w których możliwe jest bezpośrednie zaangażowanie teologa świeckiego oraz weryfikację nabytej przez studentów wiedzy teoretycznej i praktycznej w sytuacji zadań realizowanych w działalności typowej parafii miejskiej. Chodzi także o uświadomienie studentom i proboszczom możliwych obszarów aktywności teologów świeckich w parafii, aby mogli w przyszłości działać w niej jako pracownicy etatowi lub jako wolontariusze.

III. Wstępne podsumowania

Tak ogólnie zarysowana koncepcja praktyk zawodowych została następnie uzupełniona bardziej szczegółowym programem pedagogicznym (tekst zamieszczono jako ANEKS do niniejszego artykułu), który osobno omawia Jadwiga Olejnikowa, dokonując również oceny pierwszych doświadczeń jego realizacji. W gronie osób tworzących specjalny zespół panowała początkowo obawa, że wypracowana koncepcja praktyk może się okazać niewykonalna ze względu na brak zrozumienia jej podstawowych idei przez kierowników placówek, w których ewentualnie miałyby się one odbywać. Niepokojono się, że sama propozycja współpracy z Wydziałem Teologicznym UAM może być przez wielu przyjmowana z dystansem i niezrozumieniem. Tymczasem sytuacja rozwinęła się w zupełnie zaskakujący sposób, rodząc wiele optymizmu na przyszłość. W instytucjach, z którymi Wydział Teologiczny zawarł umowy w obecnym roku akademickim, od samego początku z praktyką zawodową świeckich teologów wiązano wielkie nadzieje i oczekiwania. W licznych miejscach przyjmowa-

no naszą propozycję stwierdzeniem: wreszcie jesteście, tak bardzo was tutaj potrzeba! Niekiedy, już po pierwszej rozmowie, bardzo trafnie określano miejsce świeckiego teologa, jako osobę usytuowaną między kapłanem a psychologiem. Zdarzało się też, że w ramach jednej instytucji, kierownicy poszczególnych jednostek — dowiedziawszy się o obecności świeckich studentów teologii — sami występowali o przystąpienie do nich naszych praktykantów, ponieważ od początku mieli jasną wizję tego, co chcieliby im przekazać.

Ze świadomością tak rozbudzonych oczekiwań odbyliśmy pierwsze spotkania ze studentami, przedstawiając koncepcję praktyk i zarys programu ich realizacji. Podkreślaliśmy, że uświadomią one nie tylko studentom teologii, ale także przedstawicielom różnych instytucji kościelnych i pozakościelnych możliwe obszary aktywności teologów świeckich, co bezsprzecznie przyczyni się w przyszłości do zwiększenia propozycji ewentualnego zatrudnienia absolwentów teologii. W związku z organizacją praktyk spotkaliśmy bowiem liczne znaki zainteresowania tą sprawą. Dlatego apelowaliśmy do studentów, aby byli świadomi, że wiele zależy od tego, jaką opinię ukształtują o studentach teologii, co też z całą pewnością będzie wpływać niebawem na tworzenie dla nich nowych miejsc pracy. Zwracaliśmy również uwagę na to, że będą mieli w końcu możliwość praktycznego sprawdzenia swoich sił jako przyszli teologowie. Prosiłiśmy wreszcie, aby wszystkich tych oczekiwań nie zawiedli.

Obowiązek odbycia tak określonych praktyk zawodowych studenci w przytłaczającej większości przyjmowali ze zrozumieniem i sporą dążą otwartości. Do nielicznych należały wypadki utyskiwania i pretensji o to, że Wydział Teologiczny obciąża ich w nadmiarze dodatkowymi zajęciami. Nic więc dziwnego, że po zakończeniu praktyk kierowano do władz dziekańskich prośbę o możliwość kontynuowania ich w przyszłym roku akademickim.

Już dzisiaj, po zrealizowaniu pierwszej próby przeprowadzenia praktyk zawodowych dla świeckich studentów teologii, można powiedzieć, że ich kontynuowanie wydaje się jak najbardziej słuszne. Sprawdziła się także sama koncepcja praktyki. Uzupełnienia i poszerzenia wymagają jedynie pewne elementy programu pedagogicznego.

ANEKS

Projekt pedagogiczny praktyki zawodowej dla świeckich studentów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

(opracowanie: Jadwiga Olejnikowa, Adam Przybecki — Poznań 2000)

WPROWADZENIE (założenia): Absolwent studiów magisterskich teologii Wydziału Teologicznego UAM, oprócz wiedzy teoretycznej winien być włączony w większym stopniu w dialog społeczny, który toczy się na zewnątrz i wewnątrz współczesnego chrześcijaństwa. Jego wiedza winna służyć rozwojowi człowieka na gruncie chrześcijańskim. Absolwent teologii winien zatem wydobywać, rozwijać i pomnażać siły ludzkie, pomagać w konstruktywnym radzeniu sobie z rzeczywistością, poszerzać umiejętności rozumienia siebie i innych w oparciu o zasady życia społecznego, którymi są: dobro wspólne, solidarność, pomocniczość (subsydialność).

Działalność ta winna zmierzać do modyfikacji i aktywnego uczenia się właściwych ról społecznych, opartych na życzliwości i szacunku dla ludzi oraz nabywania umiejętności rozpoznawania i rozumienia różnych stanowisk i poglądów poszczególnych osób i grup społecznych (chorych, samotnych, bezdomnych, niepełnosprawnych, dzieci, ludzi starszych).

Absolwent studiów magisterskich teologii Wydziału Teologicznego UAM, winien nabyć umiejętność prezentowania i uzasadniania poglądów własnych, formułowanych w oparciu o wiarę chrześcijańską i nauczanie Kościoła. Jest to szczególnie ważne w społeczeństwie demokratycznym.

W procesie kształcenia konieczna jest współpraca wykładowców, studentów i praktyków w różnych obszarach życia społecznego.

Zajęcia praktyczne dla studentów Wydziału Teologii prowadzone w instytucjach służby zdrowia, pomocy społecznej, mass mediach, placówkach resocjalizacyjnych, parafiach są właściwym miejscem wymiany doświadczeń dla wyżej wymienionych podmiotów w kształceniu praktycznym przyszłych teologów.

CEL GŁÓWNY: weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów III roku w sytuacji zadań realizowanych przez instytucje i placówki: służby zdrowia, pomocy społecznej, mass mediów, placówek resocjalizacyjnych, parafie i poszerzenie grupy profesjonalistów o teologów działających na rzecz drugiego człowieka.

CELE OPERACYJNE: poznanie specyfiki instytucji i placówek (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług, miejsca teologa we wspólnocie profesjonalistów). Poza tym sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez placówkę (rozpoznanie placówki pod kątem struktury podopiecz-

nych [klientów], czynne uczestnictwo w pracy socjalnej placówki i poszerzenie jej o warsztat pracy teologa, kształtowanie rozwoju wrażliwości społecznej itp.).

METODY: pogadanka, miniwykłady, obserwacja uczestnicząca, wywiad, dyskusja, praca indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE: dokumentacja placówki, programy komputerowe, projekty, literatura, a także wiedza teoretyczna i praktyczna osób prowadzących zajęcia, oraz wiedza teoretyczna i praktyczna studentów szczególnie z przedmiotów: teologia moralna, teologia duchowości, katolicka nauka społeczna, etyka, filozofia przyrody, metafizyka, filozofia Boga, antropologia filozoficzna, religiologia, historia sztuki, muzyka kościelna, katechetyka, psychologia, pedagogika.

Osoby uczestniczące: studenci trzeciego roku Wydziału Teologii UAM, pracownicy placówki — psycholog, socjolog, ksiądz i inni profesjonalści instytucji, opiekun z ramienia Wydziału Teologicznego, klienci, pacjenci, podopieczni instytucji.

Struktura formalna zajęć praktycznych: czas trwania — 30 godzin (dwie godziny tygodniowo) w drugim semestrze trzeciego roku studiów. Student zobowiązany jest do prowadzenia dziennika praktyk, zawierającego elementy poznawcze, określenie wykorzystanej wiedzy oraz wykryte obszary niewiedzy.

OCENA: ocena studenta przez osoby prowadzące z wpisem do dzienniczka (potwierdzona pieczętką), samoocena, ocena zajęć przez studentów.

TOK DZIAŁANIA: podstawowy schemat zakłada, że pierwszy miesiąc przeznaczony jest na poznanie instytucji i świadczonych usług, drugi i trzeci miesiąc na pełne włączenie się w działanie placówki, wreszcie czwarty miesiąc przeznaczony jest na realizację zadań i zakończenie praktyki. Pozostałe elementy toku działania, charakterystyczne dla poszczególnych placówek, podano poniżej.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ. OCENA ZAJĘĆ: Ocena zajęć przez prowadzącego winna uwzględniać aktywność, kreatywność, zaangażowanie oraz wiedzę studenta.

Placówki pomocy społecznej — Domy Pomocy Społecznej

CEL GŁÓWNY: Poznanie problemów ludzi mieszkających w Domach Pomocy Społecznej oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez Domy Pomocy Społecznej (DPS).

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług, miejsca teologa we wspólnocie profesjonalistów); 2. Sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez placówkę; doskonalenie umiejętności dawania wsparcia w duchowym rozwoju jednostki (umiejętności nawiązywania kontaktu, umiejętności obserwacji, umiejętności słuchania drugiego człowieka, kształtowanie rozwoju wrażliwości społecznej od reagowania aż do internalizacji zawodowych umiejętności komunikacyjnych i innych, kształtowanie podmiotowości i autonomii jednostki, umiejętności interwencji socjalnej, doskonalenie umiejętności opiekuńczych); pomoc w wywoływaniu

zmian dla rozwoju w życiu społecznym (umiejętność wypełnienia wolnego czasu, umiejętność dyskusji, stymulowanie umiejętności interpersonalnych, doskonalenie umiejętności dla autokreacji i poczucia dokonań, doskonalenie umiejętności technicznych [obsługa komputera, faxu itp.], pomoc w codziennych czynnościach podopiecznych, zdobywanie umiejętności towarzyszenia podopiecznym [mieszkańcom] w poszczególnych etapach zdrowia i choroby, aż do okresu terminalnego i hospicyjno-paliatywnego).

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w punkcie dotyczącym celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Placówki resocjalizacyjne

CEL GŁÓWNY: poznanie problemów osób i włączenie się w pomoc im w placówkach resocjalizacyjnych oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez placówki.

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług, doskonalenie wyobraźni społecznej, doskonalenie wsparcia w rozwoju duchowym pensjonariuszy); 2. Sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez placówkę (doskonalenie umiejętności dawania wsparcia w duchowym rozwoju jednostki, umiejętności nawiązywania kontaktu, umiejętności obserwacji, umiejętności słuchania drugiego człowieka, kształtowanie wrażliwości społecznej od reagowania aż do internalizacji zawodowych umiejętności komunikacyjnych i innych, kształtowanie podmiotowości i autonomii jednostki, doskonalenie umiejętności technicznych [komputer, fax itp.]); 3. Pomoc w wywoływaniu zmian dla rozwoju w życiu społecznym (uczenie się przez działanie [praca itp.], umiejętność interwencji socjalnej, wzmacnianie ludzkich umiejętności rozwiązywania problemów i pokonywania trudności, pomoc i uczestniczenie w pracy [np. radio], uroczystościach organizowanych przez pensjonariuszy).

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 2 celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Instytucje komunikacji społecznej

CEL GŁÓWNY: kształtowanie umiejętności społeczno-komunikacyjnych oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez środki masowego przekazu (radio, TV, wydawnictwa, prasa, reklama).

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (poznanie struktury organizacyjnej, poznanie zadań i świadczonych usług, poznanie kodeksu zawodowego dziennikarzy, poznanie miejsca teologa we wspólnocie profesjonalistów); 2. Sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez instytucję (kształtowanie umiejętności poszukiwania problemów społecznych, przygotowywania i brania odpowiedzialności za materiał emitowany czy drukowany, doskonalenie umiejętności autokreacji i poczucia dokonań, doskonalenie umiejętności obserwacji, rozmowy, poznanie problemów społeczności lokalnej i globalnej, kształtowanie postawy humanistycznej w środowisku lokalnym, stymulowanie umiejętności interpersonalnych, doskonalenie wyobraźni społecznej, doskonalenie umiejętności pracy na komputerze).

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 2 celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Placówki — świetlice terapeutyczne, kluby

CEL GŁÓWNY: Poznanie problemów ludzi (dzieci młodzieży dorosłych, niepełnosprawnych) i włączenie się w pomoc oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez świetlice terapeutyczne, kluby, Uniwersytety Trzeciego Wieku.

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług); 2. Kształtowanie postawy humanistycznej w środowisku lokalnym (umiejętność utrzymywania normalnych stosunków towarzyskich: organizowanie imienin, urodzin, spotkań świątecznych); 3. Doskonalenie umiejętności stymulacji psychicznej i umysłowej (umiejętność wsparcia w rozwoju duchowym, umiejętność proponowania wypełnienia wolnego czasu, pomoc dzieciom, młodzieży w odrabianiu lekcji, włączenie się w system wychowawczy obowiązujący w placówce).

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w punkcie dotyczącym celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spo-

tkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Hostele

CEL GŁÓWNY: Poznanie problemów ludzi mieszkających w hostelu oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez hostele.

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług, miejsca teologa we wspólnocie profesjonalistów); 2. Sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez placówkę (doskonalenie umiejętności dawania wsparcia w duchowym rozwoju jednostki, umiejętności nawiązywania kontaktu, umiejętności obserwacji, umiejętności słuchania drugiego człowieka, kształtowanie rozwoju wrażliwości społecznej od reagowania aż do internalizacji zawodowych umiejętności komunikacyjnych i innych, kształtowanie podmiotowości i autonomii jednostki, umiejętności interwencji socjalnej, doskonalenie umiejętności opiekuńczych); pomoc w wywoływaniu zmian dla rozwoju w życiu społecznym (umiejętność wypełnienia wolnego czasu, umiejętność dyskusji, stymulowanie umiejętności interpersonalnych, doskonalenie umiejętności dla autokreacji i poczucia dokonań, doskonalenie umiejętności technicznych [obsługa komputera, faxu itp.], pomoc w codziennych czynnościach podopiecznych, zdobywanie umiejętności towarzyszenia podopiecznym [mieszkańcom] w poszczególnych etapach zdrowia i choroby, aż do okresu terminalnego i hospicyjno-paliatywnego); 3. Kształtowanie postawy humanistycznej wobec drugiego człowieka.

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w punkcie dotyczącym celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Poradnia uzależnień

CEL GŁÓWNY: Poznanie problemów osób i włączenie się w pomoc im w placówkach oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez placówki.

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług, doskonalenie wyobraźni społecznej, doskonalenie

wsparcia w rozwoju duchowym); 2. Sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez placówkę (doskonalenie umiejętności dawania wsparcia w duchowym rozwoju jednostki, umiejętności nawiązywania kontaktu, umiejętności obserwacji, umiejętności słuchania drugiego człowieka, kształtowanie wrażliwości społecznej od reagowania aż do internalizacji zawodowych umiejętności komunikacyjnych i innych, kształtowanie podmiotowości i autonomii jednostki, doskonalenie umiejętności technicznych [komputer, fax itp.]; 3. Pomoc w wywoływaniu zmian dla rozwoju w życiu społecznym (uczenie się przez działanie [praca itp.], umiejętność interwencji socjalnej, wzmacnianie ludzkich umiejętności rozwiązywania problemów i pokonywania trudności, pomoc i uczestniczenie w uroczystościach organizowanych przez członków klubów AA, Al-Anon, Al-Atin).

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w punkcie dotyczącym celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Uniwersytet trzeciego wieku

CEL GŁÓWNY: Poznanie problemów ludzi starszych i włączenie się w pomoc oraz weryfikacja wiedzy teoretycznej i praktycznej nabytej przez studentów w sytuacji zadań realizowanych przez Uniwersytet Trzeciego Wieku.

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki placówki (struktury organizacyjnej, zadań i świadczonych usług); 2. Doskonalenie umiejętności stymulacji psychicznej i umysłowej (umiejętność wsparcia w rozwoju poznawczym i duchowym, umiejętność proponowania twórczego wypełnienia wolnego czasu, pomoc w przyjęciu zadań rozwojowych dla wieku starszego); 3. Kształtowanie postawy humanistycznej w środowisku ludzi starszych i postawy zdrowego starzenia się.

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 2—3 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas trwania: 10—11 spotkań, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: jak w punkcie dotyczącym celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 2 spotkania, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki w placówce, zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 4 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej z placówek [tuż po zakończeniu praktyki — ostatni dzień praktyki], zaliczenie praktyk).

Parafie

CEL GŁÓWNY: Poznanie problemów związanych z działalnością parafii, szczególnie w tych płaszczyznach, w których możliwe jest bezpośrednie zaangażowanie teologa świeckiego, weryfikacja nabytej przez studentów wiedzy teoretycznej i praktycznej w sytuacji zadań realizowanych w działalności typowej parafii miejskiej. Nadto także uświadomienie świeckim studentom teologii oraz księżom proboszczom możliwych obszarów aktywności teologów świeckich w parafii, aby mogli w przyszłości działać w niej jako pracownicy etatowi lub jako wolontariusze.

CELE OPERACYJNE: 1. Poznanie specyfiki parafii (struktury organizacyjnej, zadań i obszarów aktywności konkretnej parafii, stowarzyszeń, ruchów, grup i wspólnot działających w parafii, działalności administracyjno-kancelaryjnej, miejsca teologa świeckiego we wspólnocie kapłanów-duszpasterzy i całej społeczności parafialnej); 2. Sprawdzenie się studentów w praktycznym wykonywaniu zadań realizowanych przez parafię (oczywiście w zakresie możliwości dostępnych świeckim teologom);

a) funkcja urzeczywistniania się Kościoła poprzez liturgię [*leiturgia*]: organizacja liturgii niedzielnej i codziennej (także dla specyficznych grup czy w związku ze szczególnymi sytuacjami duszpasterskimi); przygotowanie służby ołtarza (lektorzy, ministranci, kantorzy, schola, grupa muzyczna, itp.); przygotowanie tekstów modlitw, doborczytań, śpiewów, itd.; wychowanie do uczestnictwa w liturgii, szczególnie eucharystycznej oraz przygotowanie do uczestnictwa w innych sakramentach;

b) funkcja urzeczywistniania się Kościoła poprzez świadectwo [*martyria*]: animacja działalności grup duszpasterskich, ruchów, wspólnot, stowarzyszeń; poprowadzenie konkretnego spotkania wspomnianych grup, kręgu biblijnego, itp.; doskonalenie umiejętności moderowania dyskusji w ramach spotkania grupy; doskonalenie umiejętności słuchania drugiego człowieka; zdobywanie umiejętności towarzyszenia poszczególnym osobom tworzącym wspólnotę parafialną, zwłaszcza poprzez rozmowy indywidualne; katecheza przedmałżeńska, katecheza rodziców i chrzestnych przed chrztem dziecka, młodzieży do bierzmowania, itp. [katechizacja szkolna oraz praktyki pedagogiczne są przedmiotem oddzielnych zajęć, stąd nie zostały tutaj uwzględnione!]; poradnia duszpasterstwa rodzin; ośrodek duszpasterstwa akademickiego, duszpasterstwa młodzieży, itp.;

c) funkcja urzeczywistniania się Kościoła poprzez działalność diakonalną [*diakonia*]: uczestnictwo w działalności charytatywno-opiekuńczo-socjalnej parafii (parafialny punkt *Caritas*, opieka nad osobami chorymi, samotnymi, niepełnosprawnymi, seniorami, dziećmi z rodzin rozbitych, grup AA, parafialna ochronka, punkty dziennego pobytu dzieci i młodzieży, zespoły zainteresowań, bezrobotni, itp.); kancelaria parafialna (organizacja, najważniejsze płaszczyzny działalności administracyjnej, zdobywanie umiejętności obsługi interesantów, itd.); parafialna rada duszpasterska i rada ekonomiczna parafii (poznanie struktury, zakresu działań, możliwość uczestnictwa w spotkaniu rady, itp.); zapoznanie się z podstawowymi zagadnieniami ekonomiczno-administracyjnymi parafii.

TOK DZIAŁANIA: 1 faza (czas trwania: 6 godzin, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki [ks. Proboszcz], zadania: jak w pkt. 1 celów operacyjnych); 2 faza (czas

trwania: 12 godzin, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki [Proboszcz], zadania: zapoznanie się z konkretnymi zadaniami i sposobami ich realizacji — por. pkt. 2 celów operacyjnych); 3 faza (czas trwania: 10 godzin, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki [Proboszcz], zadania: wykonywanie konkretnych, wcześniej poznanych zadań); 4 faza (czas trwania: 2 godziny, prowadzący: odpowiedzialny za praktyki [Proboszcz], zadania: podsumowanie, refleksja merytoryczna, ocena praktyki wg załączonych narzędzi); 5 faza (czas trwania: koniec semestru, prowadzący: opiekun praktyk z ramienia Wydziału Teologicznego, zadania: przekazanie dokumentacji praktyki zawodowej po jej zakończeniu w ostatnim dniu praktyki, zaliczenie praktyk).

[Krótki zarys teologicznych podstaw aktywności świeckich wiernych w Kościele, a także praktyczne wskazania, co do możliwości ich współuczestnictwa w działalności duszpasterskiej znaleźć można w: *Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów* (Watykan, 15 sierpnia 1997 r.). „L'Osservatore Romano”. Wydanie polskie. R. 19: 1998 nr 12 s. 30—40].